

21. Liike- ja ammattisalaisuus

Viranomaisen yksityisiltä saamat aineistot eivät ole julkisia siltä osin kuin ne sisältävät liike- ja ammattisalaisuuden tai yksityisen elinkeinotoiminnan piiriin kuuluvaa tietoa, jonka julkistaminen aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa. Liikesalaisuus on yleensä yrityksen liiketoiminnan kannalta sellaista merkityksellistä tietoa, jonka salaamiselle yrityksellä on erityiset intressit. Tiedot voivat liittyä kilpailijasuojaan, yhteiskuntasuhteisiin, tekniseen tai kaupalliseen osaamiseen, hallintoon, budjettiin, toimintastrategiaan, tietotaitoon, yrityskokemukseen tai liikeideaan. Sitä vastoin esimerkiksi elinkeinotoiminnan laajuus ei ole liikesalaisuus. Vastaavasti ammattisalaisuudessa on kysymys tiedosta, joka liittyy ammatin harjoittamiseen, ammattitaitoon tai luottamuksellisiin asiakassuhteisiin. "Muunlaisen vastaavan yksityistä elinkeinotoimintaa koskevan tiedon" voi salata, jos julkistamisesta voidaan katsoa aiheutuvan taloudellista vahinkoa ja jos kyseessä on tieto, jonka elinkeinonharjoittaja haluaa pitää salassa.

Salassapidolla ei ole kuitenkaan laillista perustetta, jos tiedoilla on merkitystä kuluttajien terveyden tai ympäristön terveellisyyden kanssa. Lisäksi elinkeinotoiminnasta haittaa kärsivien oikeuksien valvominen saattaa edellyttää tietojen julkisuutta. Salassapito ei ole oikeutettua myöskään, jos tiedot liittyvät elinkeinonharjoittajan velvollisuuksiin ja niiden hoitamiseen. Ei-salattavia tietoja ovat esimerkiksi tuotteiden koostumukset tai tehtaan ympäristövaikutukset. Tarvittaessa viranomaisen on arvioitava salassapitointressejä objektiivisesti ja kokonaisuutena esimerkiksi yrittäjää kuulemalla.

Väite liikesalaisuudesta. Pelkkä väite tietojen kuulumisesta liikesalaisuuden tai ammattisalaisuuden piiriin ei ollut riittävä. Tietojen luovuttamisesta kieltäytyvän viranomaisen oli pitänyt selvittää tarkemmin, mihin tällainen käsitys perustui. (KHO 2803/12.11.2001)

Salassapitotahto. Yrityksen tahto salata asiakirja vetoamalla omaan liikesalaisuuteensa ei yksistään ole ratkaiseva tekijä, mutta yrityksen näkemykset otetaan huomioon kokonaisharkinnassa. Jos kyse on yleisöjulkisuudesta, arviointiin ei vaikuta se, kuka sivullinen tietoja pyytää tai mihin tiedon pyytävä tietoja aikoo käyttää. Kilpailuviranomainen oli päättänyt luovuttaa pyydetyn asiakirjan niiltä osin, kun se ei sisältänyt yrityksen liikesalaisuudeksi katsottavia tietoja. Yrityksen mukaan julkisiksi todetut tiedot kuitenkin kertoivat merkittäviä asioita sen strategiasta, jonka vuoksi yritys oli vaatinut asiakirjan salaamista kokonaan. Hallinto-oikeuden mukaan liikesalaisuuden paljastuminen merkitsee yleensä yrityksen kilpailuedun menettämistä tai heikentymistä. Kyseessä oleva kirjelmä ei viranomaisen julkiseksi katsomilta osin sisältänyt sellaisia tietoja, jotka olisivat täyttäneet tämän ehdon. (Helsingin HAO 06360/08/1203) / Asiakirjan laatijan salassapitotahto ei ollut ratkaisevaa julkisuuslain soveltamisessa. Yrityksen valtiovarainministeriölle luovuttamia automallikohtaisia aikasarjoja koskevat tiedot autoveronlain valmistelussa eivät olleet liikesalaisuuksia sillä perusteella, että yritys itse oli halunnut pitää niitä sellaisina. (KHO 582/15.3.2002)

Lakannut liiketoiminta. Liike- ja ammattisalaisuuden suoja koskeva salassapitoperusteen soveltaminen edellyttää liiketoiminnan jatkumista, jotta suojeltavia kilpailuosuhteita olisi edelleenkin olemassa. Toiseen pankkiin sulautuneista pankeista laaditun erityistarkastusmuiston julkistamisesta ei voinut aiheutua vahinkoa konkurssiin joutuneelle elinkeinonharjoittajalle. (KHO 1229/24.5.2002) / Tietojen luovuttamisella entisistä asiakkaista ei ollut vaikutusta selvitystilassa olevan pankin toimintaan. (KHO 2041/13.7.2000) / Erityistilintarkastuskertomus ei voinut sisältää yhtiön ammattisalaisuuksia, koska yrityksen toiminta oli lakannut. (Hämeenlinnan HAO 01233/09/1203 6.10.2010)

Liikesalaisuus ja asianosaisjulkisuus. Kauppa- ja teollisuusministeriö ei ollut esittänyt riittävää perustetta, miksi kirjeen peitetty osa ei olisi voinut vaikuttaa asianosaisen asemassa pyynnön tehneen yrityksen oikeuskäsittelyyn. Ministeriö oli luovuttanut yritykselle asianosaisoikeuden nojalla vain osan kirjeestä. Kirje sisälsi kansainvälisen lentoyhtiön selvityksen suhtautumisestaan vastakaupparahoitukseen. Suomen valtion ja koneenvalmistajan välinen vastaostosopimus sisälsi salassapitolausekkeen, jonka mukaan valmistajan Suomeen toimittamat tiedot ovat luottamuksellisia ja tätä kautta julkisuuslain mukaisia liikesalaisuuksia. (KHO 3198/12.12.2007)

Ajankohtaisuus. Teknologian kehittämiskeskuksen oli luovutettava myös viimeisimmät tiedot yrityksille ja yhteisöille myöntämästään rahoituksesta. Ajan kulumisella ei ollut ratkaisevaa merkitystä salassapidolle. Pyydetty tiedot eivät olleet hankekohtaisia tai muutoinkaan niin yksityiskohtaisia, että niiden julkittulo olisi voinut heikentää asianomaisten yritysten tai yhteisöjen markkina-asemaa. Liikesalaisuuden pohjalta salassa pidettävissä tiedoissa kyse on yritysten liiketoiminnan kannalta kilpailuedun menettämisestä tai heikentämisestä. Korkeimman hallinto-oikeuden aiempi julkisuusmyönteinen ratkaisu (3150/2.12.2002) oli koskenut tätä vanhempia Tekesin yritystukipäätöksiä. Tekes oli perusteluissaan mieltänyt vanhojen tukipäätösten salassapidon tarpeen ajan kuluessa vähentyneen. (Helsingin HAO 779/28.10.2003)

Kunnan ja elinkeinonharjoittajien väliset sopimusjärjestelyt. Kunta ei voinut salata pöytäkirjoja elinkeinonharjoittajien kanssa tekemistään sopimuksista. Pöytäkirjat olivat julkisia, kun sopimukset oli käsitelty asianmukaisesti ja ne oli liitetty kunnan arkistoon. (KHO 1066/5.5.2006)

Kurssilaisten salassapitovelvoite. Aikuiskoulutukseen osallistujilta edellytetty salassapitosopimus ei ollut poikkeuksellinen menettely kurssilla, jonka aikuiskoulutuskeskus oli järjestänyt yhdessä yksityisen yrityksen kanssa. Salassapitosopimuksen perusteena oli liike- ja ammattisalaisuuden suojaaminen. (EOA 28.11.1994)

Vuokratyöntekijöiden työsopimukset. Vuokratyöntekijöistä maksetut korvaukset olivat työvoimapalveluyrityksen ja sen sopimuskomppanin välinen liikesalaisuus. Yrityksen ulkomaisen työvoimat palkka- ja työsopimusasiat voitiin tällä perusteella salata. (KHO 5/8.1.2007)

Vuokrasopimus. Kuntien eläkevakuutus luovutti kiinteistön vuokrasopimuksen, mutta poisti siitä tietoja. Poistetut tiedot olivat: sopimuksen taustoja koskevat tiedot; kohteen kuntoa, käyttöönottoa, hoitoa ja kunnossapittoa koskevat tiedot; rakennusta, tiloja ja käyttöä koskevat tiedot; vuokra-aika; vuokran määrä ja kustannusten korvausta koskevat tiedot; kunnossapidon vastuunjako; kiinteistöyhtiön osakkeiden omistus; vakuuksiin ja veroihin liittyvät tiedot; osapuolten vahinkovastuut; vuokrasuhteen päättymisen sekä vuokrasopimuksen tulkintaa ja sitä koskevia ilmoituksia koskevat tiedot. Hallinto-oikeuden mukaan poistetut tiedot sisälsivät yksityiskohtaisia tietoja vuokraehdoista. Tiedot liittyivät kiinteästi Kevan taloudelliseen toimintaan ja niiden julkistaminen olisi heikentänyt sen mahdollisuuksia vastaavien sopimusten tekemiseen ja olisi antanut kilpailijoille etua. **(Helsingin HAO 05235/09/1203 /31.3.2010)**

Kiinteistökauppaan liittyvät liikesalaisuudet. Julkinen kaupanvahvistaja oli menetellyt väärin peittäessään tiedon kaupassa siirtyneiden arvopaperien määrästä. Jotkin tiedot olivat saatavilla myös osake- ja osakasluettelosta sekä yhtiön tilinpäätöstiedoista, eikä niitä tästä syystä voitu pitää lain tarkoittamalla tavalla salaisina. Muuten kaupan välittäjä oli toiminut oikein peittäessään tiedot, joilla oli katsottava olevan merkitystä yritysten elinkeinotoiminnalle. Kaupanvahvistaja oli luovuttanut yksityisten yritysten ja kuntayhtymän välisen kiinteistökaupan kauppakirjan jäljennöksen niin, että asiakirjasta olivat selvinneet kiinteistön luovutustarkoitus, kaupan osapuolet, kauppahinta sekä luovutettavat kiinteistöt. Muut tiedot oli peitetty. **(Vaasan HAO 00414/02/5300)**

Kiinteistökaupan ostajien keskinäinen sopimus. Julkinen kaupanvahvistaja oli toiminut oikein kieltäytyessään antamasta jäljennöstä kiinteistökauppaan liittyvästä ostajien keskinäisestä sopimuksesta. Sopimus liitteineen koski yritysten välisiä taloudellisia suhteita ja muita yritysten kaupallis-taloudellisia tietoja, joilla katsottiin olevan merkitystä yritysten liiketoiminnalle. Sopimuksessa kaupan osapuolet olivat sopineet, millä tavalla kaupan kohteeseen sisältyvä omaisuus ja siihen rinnastettavat erät sekä velvollisuus niihin kohdistuvaan kauppahinnan maksamiseen ostajien kesken jaettiin. **(Vaasan HAO 00621/02/5300)**

Kaupungin pankkisopimus. Kaupungin ja pankin välinen pankkiasioiden periaatteita koskeva sopimus sisälsi pankin liiketoimintaa koskevia salassa pidettäviä tietoja. Kyseiset tiedot liittyivät kaupungin kassavarojen sijoittamiseen, sijoituksille maksettavaan korkoon sekä kaupungin asuntotuotannon ja -hankinnan rahoittamiseen. **(KHO 1991/23.8.1991)**

Asianosaisuus ja yhteistyötä koskevat asiakirjat. Yrityksellä oli oikeus saada asiakirjat, joissa käsiteltiin sen aiempaa toimintaa viranomaisen kanssa. Yritys oli kuitenkin vaatinut itselleen myös tallennekappaleita. Sen mukaan asiakirjat sisälsivät tietoja, joita viranomaisen uusi yhteistyökumppani voisi hyödyntää omassa toiminnassaan. Tietoja asiakirjoista oli oikeus saada, koska pyytjä oli tapauksessa asianomainen. Asiakirjat eivät sisältäneet liikesalaisuuksia, minkä perusteella ne olisi pitänyt salata mahdollisilta muilta tahoilta. **(KHO 3442/30.12.2002)**

Ammattiyhdistyksen tiedonsaantioikeus. Työsuojelupiiri oli toiminut oikein kieltäytyessään luovuttamasta ammattiyhdistykselle työnantajayrityksen työehtosopimuksen noudattamisesta laatimaa selvitystä. Ammattiyhdistyksen esittämä valvontatehtävä ei aiheuttanut tiedonsaantioikeutta kyseiseen liikesalaisuuksia sisältäneeseen asiakirjaan. **(Helsingin HAO 00845/09/1203)**

Jäänsärkemisen hinta. Liikennevirasto ei luovuttanut kopioita kaikista voimassa olevista jäänmurtosopimuksista, koska useat yhtiöt olivat ilmoittaneet, että sopimusten hintatiedot olivat luottamuksellisia. Liikenneviraston mukaan hintatietojen antaminen vaarantaisi jatkossa jäänmurtotarjousten saannin. Oikeuden mukaan "yrityksillä ja Liikennevirastolla voidaan yritysten liiketoiminta ja Liikenneviraston suorittama jäänmurtotoiminnan hankinta huomioon ottaen arvioida olevan asiassa ymmärrettävä salassapitointressi". **(Kouvolan HAO 00333/10/1203 /29.10.2010)**

Taulukko tuotteiden teknisistä eroista. Merenkululaitos kieltäytyi luovuttamasta vesiskoottereita valmistavan yrityksen viranomaiselle antamaa vertailutaulukkoa. Taulukosta kävi ilmi eri markkina-alueille tarkoitettujen tuotteiden teknisiä eroavaisuuksia. Valmistajan mukaan taulukko oli erittäin luottamuksellinen. Hallinto-oikeuden mukaan tiedon antaminen taulukosta vaarantaisi viranomaisen valvonnan ja sen toteutumisen. Lisäksi asiakirja sisälsi liikesalaisuuksiksi katsottavia tietoja. **(Turun HAO 01269/09/1203 /23.3.2010)**

Esitutkintamateriaaliin sisältyvä liikesalaisuus. Yrityksellä oli oikeus takavarikon yhteydessä vain itseään koskevaan tietoon. Poliisi oli menetellyt oikein kieltäytyessään luovuttamasta toisen yrityksen atk-palvelimelta takavarikoitua tietoa. Yritystä itseään koskeva takavarikoitu tieto oli saatettu sen tietoon, mutta muun tiedon luovuttaminen olisi loukannut takavarikon kohteena olleen yrityksen liikesalaisuutta. **(Vaasan HAO 01946/02/5300)**

Esitutkintamateriaaliin sisältyvä kaavio sähköpostiliikenteestä. Yrityksen sähköpostiliikenteestä laadittu kaavio kuului liikesalaisuuden piiriin, koska siitä ilmeni tietoja yhtiön palveluksessa olevista henkilöistä sekä hallinnollisorganisatorisia seikkoja. Tietopyynnön kohteena ollut kaavio oli liitetty poliisin esitutkinta-aineistoon. Asiakirjasta ei voitu peittää salattavia tietoja, koska tällöin sen sisältö ei olisi ollut enää ymmärrettävissä. **(KHO 3562/1/07)**

Ruokahuollon yksikköhinta. Tarjouksissa ilmoitetut tuotenimikkeitten yksikköhinnat ja kokonaishinnat alennusprosentteineen olivat tietoja, jotka eivät laskentatavasta johtuen voineet vaikuttaa asian käsittelyyn siltä osin, kuin kyse oli eri tarjousten vertailusta. Sen sijaan tarjoukset olivat kokonaishinnan osalta julkisia. **(Hämeenlinnan HAO 01428/09/1203 /26.5.2010)**

Ilotulitus. Ilotulitusnäytöstä koskevassa tarjouksessa eritellyt räjähteiden kaliiberia, lukumäärää, kokoa, räjähdyskertoja ja efektejä koskevat tiedot koskivat ilotulituskokonaisuuden yksityiskohtaista järjestämistä. Kysymyksessä oli tarjouksen tehneen yrityksen liikesalaisuus. **(KHO 3835/1/09 /20.4.2010)**

Tarjouksen kokonaishinta. Viranomaisen tarjouskilpailussa voittaneen kilpailijan tarjoustiedot olivat hintaa lukuun ottamatta salassa pidettäviä. Teknisen liike- ja ammattisalaisuuden rajaa ei ollut mahdollista purkaa asianomaisen tietojensaantioikeuden perusteella. Tapauksessa puhelinliikennepalvelun kokonaishinta oli julkinen, mutta yksikköhinnat eivät. **(KHO 3078/29.11.2007)**

Viranomaisen järjestämä tarjouskilpailu. Tarjouskilpailun perusteella laadittua yhteenvetolistaa ei voitu pitää sellaisena asiakirjana, joka olisi sisältänyt laitoksen kilpailukykyyn vaikuttavia tai yksityisten yritysten liike- tai ammattisalaisuuteen kuuluvia asioita. Tarjousasiakirjat tulevat julkisiksi silloin, kun sopimus hankinnasta on tehty. Yhteenvedon julkaiseminen ei enää vaikuttanut kilpailutukseen, koska laitoksen omasta menettelystä johtui, että varsinainen kilpailutus oli jo tehty siinä vaiheessa kun yhteenvetolista oli laadittu. **(Rovaniemen HAO 00453/00/5300)**

Kuljetustarjousten liikesalaisuudet. Viranomaisen maantiekuljetuksia koskevat tarjoukset eivät sisältäneet liikesalaisuuteen kuuluvia tietoja. **(Kuopion HAO 00261/07/1203)**

Tarjouskilpailuasiakirjat. Teemapuiston johtajan olisi pitänyt luovuttaa puiston kioskien ylläpidosta järjestetyn tarjouskilpailun voittanut hakemus kilpailussa hävinneelle osapuolelle. Asiakirjan luovuttaminen ei rikkonut voittaneen osapuolen teknistä liike- tai ammattisalaisuutta. Osa hakemuksesta sisälsi yleisluontoisia tietoja, mutta myös tarkempia tietoja sisältänyt osa olisi voitu luovuttaa asianosaisena olleelle hävinneelle osapuolelle. **(Helsingin HAO 01653/08/1203)**

Työsuhteen alkamisajankohta. Yrityksellä oli oikeus saada tieto asiakirjasta, josta ilmenivät päivämäärät kahden henkilön työsuhteiden alkamisesta vakuutusväliittäjäksi rekisteröidyn yhteisön palvelukseen. Sosiaali- ja terveysministeriönä tehtävänä oli valvoa vakuutusväliittäjiä ja sillä oli hallussaan kaivatut asiakirjat. Tieto ei sisältänyt henkilöiden ammattisalaisuuksia, eikä sitä siksi voitu pitää liikesalaisuutena. **(KHO 1906/7.6.1996)**

Kliiniset lääketutkimukset. Lääkelaitoksen ei tarvinnut luovuttaa ihmisille tehtävien kliinisten lääketutkimusten tietoja. Ne sisältävät liikesalaisuudeksi luokiteltavia tietoja, joiden perusteella voitiin myöhemmin hakea myyntilupaa lääkkeille. **(Helsingin HAO 05/0261/2 /12.4.2005)**

Kliinisten lääketutkimusten vaikuttavat aineet. Kliinisten lääketutkimusten vaikuttavaa ainetta koskevaa tietoa ei pidetty liike-, ammatti- tai tutkimussalaisuutena, mikäli siitä ei käynyt ilmi lääketutkimusta tekevän yrityksen, laitoksen tai tutkijan tiedot. Tietopyyntö palautettiin Lääkelaitokselle uudelleenkäsiteltäväksi. **(Helsingin HAO 06/0560/2 /10.5.2006)**

Lääkkeiden myyntilupahakemusten vireilletuloajat. Myyntiluvan hakijaa ja lupahakemuksen vireilletuloa koskevat tiedot olivat julkisia tietoja. Lääkelaitos oli kieltäytynyt luovuttamasta kahden yhtiön myyntilupahakemusten vireilletuloaikoja koskevia tietoja vedoten liikesalaisuuteen. Asian käsittely ei voitu katsoa olevan liikesalaisuus, koska myyntiluvan hakeminen lääkeaineelle on lakisääteinen velvollisuus. **(Helsingin HAO 07/0123/2 /13.2.2007)**

Kliinisten lääketutkimusten ilmoitukset ja päätökset. Tieto kliinistä lääketutkimusta koskevan ilmoituksen vireilletulopäivästä ja päätöksen antamispäivästä ovat julkisia diarietietoja ja ne on niitä pyytävälle luovutettava. Lääkelaitos oli kieltäytynyt luovuttamasta ilmoitusten ja niistä tehtyjen päätösten päivämäärätietoja vetoamalla liikesalaisuuteen. Useat lääkeaineet oli mahdollista yhdistää lääketutkimusta tekevään yritykseen. **(Helsingin HAO 07/0837/2 /15.6.2007)**

Eettisen toimikunnan lausunto. Tietopyyntö koski eettisen toimikunnan käsittelemän lääketieteellisen tutkimuksen tutkimussuunnitelmaa koskevia lausuntoja, pöytäkirjanotteita sekä tutkimuksesta vastaavan henkilön eettistä arviota. Oikeuden mukaan tällainenkin tieto, vaikka sen antamisesta aiheutuisi taloudellista vahinkoa, jää salassapidon ulkopuolelle, jos tieto on merkityksellinen kuluttajien terveyden tai ympäristön terveellisyyden suojaamiseksi tai toimikunnasta haittaa kärsivien oikeuksien valvomiseksi tai jos tieto koskee elinkeinonharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista. Kyseessä ollut pöytäkirja ja arvio sisälsivät liikesalaisuuden nojalla salassa pidettäviä tietoja, mutta pöytäkirja oli osin julkinen. Päätöksestä valitettiin korkeimpaan hallinto-oikeuteen. **(Helsingin HAO 03288/09/1203 /31.5.2010)**

Tutkimuksen esisopimus. Tutkimushanketta koskevasta esisopimuksesta ilmeni rokotustutkimuksen valmisteluun, toteutukseen ja talouteen liittyviä seikkoja, jotka liittyivät kiinteästi osakeyhtiön liiketoimintaan. Lisäksi yhtiöllä oli salassapitotahto. Oikeuden mukaan sopimus oli salassa pidettävä. Päätöksestä valitettiin korkeimpaan hallinto-oikeuteen. **(Helsingin HAO 04763/09/1203 /31.5.2010)**

Tekesin tutkimussuunnitelma. Teknologian kehittämiskeskuksen oli luovutettava tiedonpyytäjälle tutkimuksesta, johon suunnitelmaa pyytänyt oli itse osallistunut. Tutkimukseen liittyvä yritys oli jo antanut luvan suunnitelman luovuttamiselle. Tekes oli kieltäytymisessään vedonnut asiakirjan sisältämiin liikesalaisuuksiin ja siihen, ettei pyytjä ollut perustellut asianosaisuuttaan. **(Helsingin HAO 07/0098/2 /31.1.2007)**

Opinnäytetyön salassa pidettävät osat. Teknillinen korkeakoulu ei menetellyt lainvastaisesti tai ylittänyt korkeakoululle kuuluvaa harkintavaltaa vaatiessaan liikesalaisuuksina pidettävien tietojen siirtämistä opinnäytetyön tausta-aineistoon siten, että itse työstä tuli kokonaan julkinen. Näin meneteltynä opinnäytetyöt ja opetus voidaan saattaa riittävän laajan tieteellisen ja muun arvioinnin kohteeksi. **(AOA 2244/4/00)**